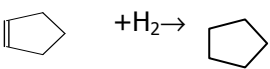
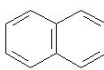
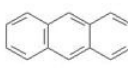
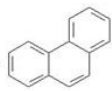
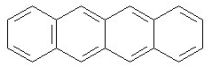

X.-XII. osztály, III. forduló, megoldás
2013 / 2014 –es tanév, XIX. évfolyam

1. A) etanol / etil-alkohol C_2H_5OH B) glikol $HO-CH_2-CH_2-OH$
 C) izopropanol / propán-2-ol $H_3C-CH(OH)-CH_3$ D) fenol C_6H_5OH
 E) formaldehid CH_2O F) glicerin $HO-CH_2-CH(OH)-CH_2OH$
 G) benzilalkohol $C_6H_5-CH_2OH$ H) ecetsav CH_3COOH
 I) terbutanol $(CH_3)_3C-OH$ J) aceton $H_3C-CO-CH_3$ (1,80 p)
- a) **B** (0,15 p)   b) **C** (0,15 p)   c) **F** (0,15 p)   d) **E**; $CH_2O + H_2 \rightarrow CH_3OH$ (0,4 p)
 e) **H**; $CH_3CH_2OH + O_2 \rightarrow CH_3COOH + H_2O$ (0,55 p)
 f) **A**; $C_6H_{12}O_6 \rightarrow 2C_2H_5OH + 2CO_2$ (0,6 p)
 g) **E, J**; - a hidrogénkötés olyan azonos molekulák között jöhet létre, amelyek -OH szerkezeti egységet tartalmaznak. (0,7 p)
 h) **D**; - az alkoholok azok a hidroxiszármazékok, amelyekben az -OH csoport alifás C-atomhoz kapcsolódik. (0,55 p)
 i) **G**; - aromás gyűrűt tartalmaz, de az -OH csoport nem ehhez kapcsolódik. (0,4 p)
 j) **A, C, G, I** (0,3 p)
2. a1) A: 1-pentin; C-atomok rendősége: $p = 1, s = 2, t = 1, k = 1$; $HC \equiv C-CH_2-CH_2-CH_3 + Na \rightarrow NaC \equiv C-CH_2-CH_2-CH_3 + 1/2H_2$ (0,5 p)
 (0,75 p)
 b1) B: 2-pentin; $H_3C-C \equiv C-CH_2-CH_2-CH_3$ (0,5 p)
 - nem tartalmaz Na-mal kicserélhető H-t, vagyis a -C≡C- szénatomokhoz nem kapcsolódik H-atom. (0,5 p)
 c1) $ciklopentén + H_2 \rightarrow ciklopentán$ (1,0 p)
 d1) D: 3-metil-1-butin; C-atomok rendősége: $p = 2, s = 0, t = 2, k = 1$; $HC \equiv C-CH(CH_3)_2 + Na \rightarrow NaC \equiv C-CH(CH_3)_2 + 1/2H_2$ (1,0 p)
 (0,75 p)
 e1) E: $H_2C=CH-CH=CH-CH_3 + H_2 \rightarrow H_3C-CH=CH-CH_2-CH_3$ (0,75 p)
1,3-pentadién   2-pentén (0,5 p)
 - C-atomok rendősége az E-ben: $p = 1, s = 1, t = 3, k = 0$, a termékben: $p = 2, s = 1, t = 2, k = 0$ (0,5 p)
 f1) F: $H_2C=CH-CH=CH_2 + 2 H_2 \rightarrow H_3C(CH_2)_3CH_3$ (0,5 p)
1,4-pentadién   n-pentán (0,5 p)
 - C-atomok rendősége az F-ben: $s = 3, t = 2$, termékben: $p = 2, s = 3$ (0,5 p)
 g1) G: $H_2C=C=CH-CH_2-CH_3 + 2 H_2 \rightarrow H_3C(CH_2)_3CH_3$ (0,5 p)
1,2-pentadién   n-pentán (0,5 p)
 - C-atomok rendősége az G-ben: $p = 1, s = 2, t = 1, k = 1$ (0,25 p)
 h1) H: $H_2C=C(CH_3)-CH=CH_2$ 2-metil-1,3-butadién = izoprén, (1,0 p)
 - C-atomok rendősége az H-ban: $p = 1, s = 2, t = 1, k = 1$ (0,25 p)
 i1) I: $H_3C-CH=C=CH-CH_3 + 2Cl_2 \rightarrow H_3C-CHCl-CCl_2-CHCl-CH_3$ (0,75 p)
2,3-pentadién   2,3,3,4-tetraklór-pentán (0,5 p)
 - C-atomok rendősége az I-ben: $p = 2, t = 2, k = 1$, termékben: $p = 2, s = 3$ (0,5 p)
 j1) J: $H_2C=C=C(CH_3)_2 + 2H_2 \rightarrow H_3C-CH_2-CH(CH_3)_2$ (0,5 p)
3-metil-1,2-butadién   2-metil-bután (0,5 p)
 - C-atomok rendősége az J-ben: $p=2, s=1, k=2$, termékben: $p=3, s=1, t=1$ (0,5 p)
3. Az etén polimerizációs folyamata: $nH_2C=CH_2 \rightarrow -(CH_2-CH_2)_n-$, tehát a termék: $-CH_2-CH_2-$, etilén nevű gyököket tartalmaz, ezért a „leghelyesebb” terméknev: „polietilén” (1,5 p)
 A „polietén” elnevezés C=C kötést tartalmazó makromolekuláris szerkezetre utal, és ugyanakkor az „-én” végződés is ennek a jelenlétét feltételezi. (1,25 p)
4. a) Az „óriás” szénhidrogén telített jellegű, mivel csak C-C kötések tartalmaz. (0,5 p)
 b) Molekulaképlet: $C_{1878}H_{2604}$ $TE = [(2 \times 1878 + 2) - 2604] / 2 = 577$ (2,5 p)

- c) **577 telített gyűrűs szerkezet** jelenti a TE-t (0,75 p)
- d) **85 db.** egész telített gyűrűs szerkezet az 1/6-od részben (0,5 p)
- e) **11 db.** telített gyűrűs szerkezet **mind a 6 vonal mentén és 1 telített gyűrű az ábra közepén** (1/6-od része a felosztott vonal mentén). (0,75 p)
- f) d) = 85; e) = 11 + 1/6; összesen: **85x6 + 11x6 + (1/6)x6 = 577** (0,75 p)
- g) 1/6 – od részben: 12 db. $-CH_3 \Rightarrow$ **1 molekulában: 12x6 = 72 db. $-CH_3$** (0,5 p)
5. A) $M(C_3H_8) = 44$; $M(C_3H_6) = 42$; $M(H_2) = 2$ (0,5 p)
 - kezdetben: 1 mól C_3H_8 , egyensúlyban: $(1 - X)$ mól $C_3H_8 + X$ mól $C_3H_6 + X$ mól H_2
 $M(\text{elegy}) = [(1 - X)44 + 42X + 2X] / (1 - X) + X + X = 33$ **$X = 0,333$** (1,5 p)
 - egyensúlyban van: $1 - 0,333 = 0,666$ mól C_3H_8
 $\Rightarrow$ **disszociált** $1 - 0,666 = 0,333 =$ **33,3%** **IGAZ** (0,75 p)
- B) $C_nH_{2n+2} \Leftrightarrow C_nH_{2n} + H_2$ $M(C_nH_{2n+2}) = 14n+2$ $M(C_nH_{2n}) = 14n$ (1,0 p)
 - kezdetben: 1 mól C_nH_{2n+2} ,
 - egyensúlyban: $(1 - X)$ mól $C_nH_{2n+2} + X$ mól $C_nH_{2n} + X$ mól H_2
 $M(\text{elegy}) = [(1 - X)(14n+2) + 14nX + 2X] / (1 - X) + X + X = 33$
 $0 \leq X \leq 1$ lehet, így ha: **$X = 0 \Rightarrow n = 2, 21$ és ha $X = 1 \Rightarrow n = 4, 57$** (2,5 p)
 - tehát az állítás **HAMIS**, mert az adott számadatok csak az $0 \leq X \leq 1$ esetén érvényesek, amely azt jelenti, hogy $4,57 > n > 2,21$, vagyis **C_3H_8 és C_4H_{10} alkánok esetében** jöhet létre a megadott átalakulás során keletkezett **elegy összetétele**. (1,0 p)
6. a) **Gázfejlődés** tapasztalható, amely az **etén keletkezését** jelenti: (0,5 p)
 $C_2H_5OH \rightarrow H_2C=CH_2 + H_2O$ (0,5 p)
- b) Az etén **meggyújtva világító, kormozó** lánggal ég; **kormozó, mert a nagy C/H atomarány** miatt az **égés nem tökéletes, világító** láng, **mert az el nem égett koromszemcsék** a magas hőmérsékleten **izzanak**. (0,5 p)
 A **tökéletes égés: $C_2H_4 + 3O_2 \rightarrow 2CO_2 + 2H_2O$** (0,5 p)
 A **barna színű brómós víz elszíntelenedik**, mert **$H_2C=CH_2 + Br_2 \rightarrow BrCH_2-CH_2Br$** **addíciós** reakció során **keletkezett termék színtelen**. (1,0 p)
- c) Az **adott körülményeken** intermolekuláris vízkilépés során **éter képződik**:
 $2C_2H_5OH \rightarrow C_2H_5-O-C_2H_5 + H_2O$ **dietiléter** (0,75 p)
- d) A megadott folyamatokban **keletkezett vizet köti meg** - megakadályozva ezáltal a folyamatok reverzibilitását. (0,25 p)
- e) **Szobahőmérsékleten** az alkohol a savval **észtert** képez: (0,25 p)
 $C_2H_5OH + H_2SO_4 \rightarrow C_2H_5OSO_3H + H_2O$ (0,5 p)
7. b) Az **arének** képviselői. A **C_nH_{2n-6} egygyűrűs, a többi** pedig sorrendben a **2-, 3- és 4** lánearisan vagy angulárisan **kondenzált gyűrűs aromás** szénhidrogén. (1,0 p)
- c) C_nH_{2n-6} : C_6H_6 , benzol C_nH_{2n-12} : $C_{10}H_8$ naftalin (0,75 p)
- C_nH_{2n-18} : $C_{14}H_{10}$ antracén vagy fenantrén (0,5 p)
- C_nH_{2n-24} : $C_{18}H_{12}$ pl. tetracén (0,75 p)

CSAK XI.-XII. OSZTÁLYOS VERSENYZŐKNEK KÖTELEZŐ FELADATOK:

8. a) $O^{-1} + 1e^{-} \rightarrow O^{-2}$ redukálódik $\Rightarrow$ oxidálószer, $S^{-2} - 8e^{-} \rightarrow S^{+6}$ (0,55 p)
 $4H_2O_2 + PbS \rightarrow 4H_2O + PbSO_4$ (0,5 p)
- b) $O^{-1} + 1e^{-} \rightarrow O^{-2}$ redukálódik $\Rightarrow$ oxidálószer, $Cl^{-1} - 1e^{-} \rightarrow Cl^0$ (0,55 p)
 $H_2O_2 + 2HCl \rightarrow Cl_2 + 2H_2O$ (0,4 p)
- c) $O^{-1} - 1e^{-} \rightarrow O^0$ oxidálódik $\Rightarrow$ redukálószer, $Cl^0 + 1e^{-} \rightarrow Cl^{-1}$ (0,55 p)
 $H_2O_2 + Cl_2 + 2(HO^{-}) \rightarrow O_2 + 2Cl^{-} + 2H_2O$ (0,5 p)
- d) $O^{-1} + 1e^{-} \rightarrow O^{-2}$ redukálódik $\Rightarrow$ oxidálószer, $Mn^{+2} - 2e^{-} \rightarrow Mn^{+4}$ (0,55 p)
 $H_2O_2 + Mn^{+2} \rightarrow Mn^{+4} + 2(HO^{-})$ (0,4 p)
- e) $O^{-1} + 1e^{-} \rightarrow O^{-2}$ redukálódik $\Rightarrow$ oxidálószer, $N^{-1} - 6e^{-} \rightarrow N^{+5}$ (0,55 p)
 $3H_2O_2 + NH_2OH \rightarrow 4H_2O + HNO_3$ (0,4 p)
- f) $O^{-1} - 1e^{-} \rightarrow O^0$ oxidálódik $\Rightarrow$ redukálószer, $I^{+7} + 2e^{-} \rightarrow I^{+5}$ (0,55 p)
 $H_2O_2 + KIO_4 \rightarrow O_2 + KIO_3 + H_2O$ (0,4 p)
- g) $O^{-1} - 1e^{-} \rightarrow O^0$ oxidálódik $\Rightarrow$ redukálószer, $Fe^{+3} + 1e^{-} \rightarrow Fe^{+2}$ (0,6 p)
 $H_2O_2 + 2[Fe(CN)_6]^{-3} + 2(HO^{-}) \rightarrow O_2 + 2[Fe(CN)_6]^{-4} + 2H_2O$ (1,0 p)

9. **Aromás jelleggel** rendelkezik minden olyan síkszerkezetű **gyűrűs** vegyület, amelynek **szerkezetében $4n+2$** (n – természetes szám) **delokalizált elektron** található (Hückel-szabály). A **ciklopentadiénben csak 4 db.** (= 2pár) **delokalizált elektron** van, míg a belőle keletkezett **anionban 4pi-elektron + 2 elektron a töltésben.** (2,5 p)

